

3 VÝVOJ PRÁVA PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ NA ÚZEMÍ SRN

Vývoj ochrany průmyslového vlastnictví v SRN sahá hluboko do historie a do dnešní podoby se formuje již po staletí. Prvotní kroky s cílem zajistit účinnou ochranu vynálezů na evropském kontinentu byly zaznamenány ve Francii, která se tak stala jednou z prvních zemí, kde byl přijat patentový zákon. O to se zde v 18. století zasloučila revoluční hnutí za prosazení práv vynálezců. Úspěch jejich představitelů tkvěl především v požadavku přesné definice práv, která náleží původcům se souvisejícím stanovením odměny za hodnotné vynálezy, které se začaly objevovat s rozvojem průmyslu. První francouzský zákon o patentech byl schválen roku 1791 a vyžadoval důkladný popis přihlašovaného vynálezu. Vývoj práva průmyslového vlastnictví v Československu vycházel z ochrany průmyslového vlastnictví v Rakousko-Uhersku, a tudíž se vývojová linie této oblasti váže na tzv. německojazyčný model v rámci německé soustavy. V Rakousku se vynálezy zpočátku chránily pomocí tzv. privilegií, která umožňovala vynálezci získat monopol k technickému řešení. První moderní patentový zákon byl přijat v roce 1897 a platil na území Československa s dílčími novelizacemi až do roku 1952.¹⁷

3.1 Vývoj práva průmyslového vlastnictví na území Německa v 19. století

Vývoj ochrany předmětů práva průmyslového vlastnictví byl ovlivněn aspektem roztržitého Německa v 19. století na malé územní samosprávné celky, a jednotný postup v oblasti práva byl tudíž komplikovaný. Stejně jako v jiných evropských státech byl v tomto období i zde zaznamenán prudký rozvoj průmyslu, což vyžadovalo přijetí jednotného patentového práva. V rámci jednotlivých německých států by přijetí dílčích právních úprav pro ochranu vynálezů nebylo příliš účelné, proto bylo snahou představitelů německých států postupovat jednotně a vést efektivní diskuzi. Většina návrhů zákonů na ochranu vynálezů však končila v 1. polovině 19. století nezdarem. Jedním z neúspěšných pokusů o jednotnou patentovou právní úpravu byl i návrh Německého celního spolku, který fungoval jako sdružující orgán německých států a vyvíjel značné úsilí k přijetí právní úpravy, zejména po vzoru okolních evropských států, kterým se podařilo tuto oblast legislativně ošetřit. Později, po vzniku Německého spolku, bylo cílem vytvořit podmínky pro volný obchod a odstranit bariéry při obchodování mezi

---

¹⁷ Podrobněji k vývoji práva průmyslového vlastnictví na území Československa viz Horáček, Roman, Čada, Karel, Hajn, Petr. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400655-5, s. 71–75.

subjekty jednotlivých členů spolku.¹⁸ Návrhy smluv o spolupráci ale nikdy nena- byly platnosti a stejně tak neúspěšným byl i návrh říšské ústavy z roku 1849.¹⁹ Ta měla nově zakotvit ustanovení o udělování patentů na vynálezy na říšské úrovni, ale Národní shromáždění tyto tendence zavrhlo. Dalším pokusem navrzení pa- tentového zákona bylo připravené znění z roku 1862, které bylo vypracováno speciálně jmenovanou komisí Německého spolku. V důsledku sporů a válečných střetů se nepodařilo tuto právní úpravu finalizovat a přijmout. Německý spolek, jakožto politický útvar, následně v roce 1866 zcela zanikl.²⁰ První patentový zá- kon vznikl a mohl být přijat až v důsledku hospodářských změn, které přinesla Francouzská revoluce. Po ní skončila na území Evropy feudální zřízení, ve kte- rých byla půda hlavním měřítkem moci a bohatství. Novým prvkem se stal kapitál ve formě vlastnictví výrobních prostředků a technologií, což koncepčně podpořilo myšlenku ochrany vynálezů na území Evropy.

3.1.1 První patentový zákon na území Německa

I přes dříve vynaložené snahy vydat první právní úpravu pro ochranu vynálezů patentem se první zákon přijal až v souvislosti s prvním sjednocením Německa roku 1871, o které se zasadil německý kancléř Otto von Bismarck a císař Vilém I. Nový územní celek se konstitoval v německé císařství. Po vzniku nového územního celku na území dnešní SRN bylo nutné přijmout novou ústavu a mnoho dalších zákonů pro různé oblasti. Nejprve došlo k přepracování dřívějších právních úprav a později na jejich základě vznikla Ústava německého císařství (Bismarcksche Reichsverfas- sung).²¹ Nová císařská ústava obsahovala v čl. IV i první moderní patentový zákon, který ustanovil ochranu s principem first to file.²² Tato první právní úprava na ochranu vynálezů však měla i mnoho odpůrců, kteří zastávali myšlenky klasického economic- kého liberalismu. Tento směr vyslovil názor, že vynálezy vzniklé duševní činností člověka nesmějí náležet jednotlivci, nýbrž automaticky společnosti jako takové.

Celosvětově zastávali představitelé tohoto směru liberální myšlenku, že výlučnost ochrany vynálezů má vůči veřejnosti negativní dopady a neměla by být uzákoněna.

¹⁸ Německý spolek byl politickým svazkem německých států v letech 1815–1866. Podrobněji viz Vojáček, Ladislav, Schelle, Karel a kol. *Právní dějiny II. Státy západní Evropy a USA*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN: 80-7239-028-7, s. 79–89.

¹⁹ Německá říše (Deutsches Reich – nazývaná také jako německé císařství), která existovala krátce v letech 1848–1849.

²⁰ Blíže viz Fischer, Norbert. *Das Deutsche Patentamt 1877–1945. Festvortrag anlässlich des 90-jährigen Bestehens des Deutschen Patentamts*. [online]. 1967. [cit. 24. 8. 2018]. Dostupné z: <http://www.sprache-werner.info/90-Jahre-DPA>

²¹ Blíže viz Vojáček, Ladislav, Schelle, Karel a kol. *Právní dějiny II. Státy západní Evropy a USA*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN: 80-7239-028-7, s. 91–92.

²² Blíže viz Fischer, Norbert. *Das Deutsche Patentamt 1877–1945. Festvortrag anlässlich des 90-jährigen Bestehens des Deutschen Patentamts*. [online]. 1967. [cit. 24. 8. 2018]. Dostupné z: <http://www.sprache-werner.info/90-Jahre-DPA>

Samotní vynálezci však výlučnou ochranu svých technických řešení požadovali a celá situace, dokud nebyl první patentový zákon přijat, vyústila dokonce odchodem významných vědců do zahraničí. Nejčastěji odcházeli do Anglie a později dále do Spojených států, kde byla ochrana vynálezů zákonem zakotvena a společností podporována, což přinášelo vědcům uznání a podporu jejich badatelské činnosti. Po vzniku císařství a přijetí prvního patentového zákona se němečtí zástupci účastnili i mezinárodních aktivit pro harmonizaci oblasti ochrany práva průmyslového vlastnictví. Jednou z nich byl mezinárodní patentový kongres, který se konal roku 1873 ve Vídni.²³

3.2 Přístup Německa k Pařížské unijní úmluvě

V průběhu 19. století se státy z různých kontinentů propojovaly s cílem harmonizovat ochranu vynálezů. Záměrem bylo stanovit základní pravidla pro ochranu předmětů průmyslového vlastnictví. Prvním dosaženým úspěchem bylo vypracování jedné z nejdůležitějších úmluv pro tuto oblast, Pařížské úmluvy na ochranu práva průmyslového vlastnictví²⁴ (dále jen „Pařížská úmluva“), jež vstoupila v platnost roku 1883, ale zanechává v oblasti ochrany duševního vlastnictví výraznou stopu dodnes.²⁵ Na základě této úmluvy vznikla Unie na ochranu průmyslového vlastnictví. Podařilo se nastavit mechanismy se sjednocujícím charakterem a závazné principy, jejichž dodržování je základem, ze kterého v současné době vycházejí všechny státy legislativně chránící oblast duševního vlastnictví. Jednou z povinností, kterou Pařížská unijní úmluva článkem 12 členským státům ukládá, je zřízení zvláštního úřadu.²⁶ Zřízení národní úřady zajišťují pro členský stát (popř. region sdružující více států) agendu spojenou s podáním přihlášky, proces udělovacího řízení a v neposlední řadě i shromažďují a zpřístupňují průmyslověprávní informace.

3.3 Německá patentová soustava

Koncem 19. století byly v jednotlivých státech přijímány nové zákony, zejména o ochraně vynálezů a o ochranných známkách, a tím se postupně vytvářel základ

²³ Podrobněji viz Pecková, Adéla. Historie Německého patentového a známkového úřadu (DPMA). *Acta MUP*. 2017, č. 2. ISSN 1804-6932.

²⁴ Ve své historii prošla Pařížská úmluva mnohými revizemi, a to v Bruselu (1900), ve Washingtonu (1911), v Haagu (1925), v Londýně (1934), v Lisabonu (1958) a ve Stockholmu (1967). Její znění je dostupné na webu ÚPV z: <https://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/mezinarodni-smlouvy-spravovane-wipo.html>

²⁵ Dne 20. března 1883 vstoupila Pařížská úmluva v platnost. U podpisu smlouvy stály v roce 1882 následující státy: Belgie, Brazílie, Španělsko, Francie, Guatemala, Itálie, Nizozemsko, Portugalsko, Salvador, Srbsko a Švýcarsko. Tehdejší Československo roku 1919.

²⁶ Ve většině států je zřízen jeden centrální úřad, který spravuje patentovou i známkovou agendu, jen zřídka se setkáme s rozdělenými úřady.

patentových soustav. Jednu z nich tvoří i německá soustava, která se formovala právě na území Německa a dotýká se celé německo-jazyčné oblasti. Charakteristickými znaky, které německá soustava vykazuje, jsou: příznání ochrany po provedení průzkumu novosti, vyložení (zveřejnění) přihlášky a možnost podání odporu. Krom německojazyčných států, které se řadí k této soustavě, k ní patří i Česká republika nebo asijské státy (např. Japonsko a Korejská republika), což vychází z čerpání prvků z národních evropských systémů.²⁷ Podobnými znaky jako německý systém se vyznačuje i systém anglosaský s centrem ve Velké Británii. Jiné evropské státy směřovaly k odlišnému typu soustavy, tzv. románskému systému, pro který je charakteristický registrační princip dle francouzského modelu, ve kterém se nevyhotovuje řešerše za účelem posouzení novosti přihlašovaného řešení.

3.3.1 Patentové třídění dle německé předlohy

V souvislosti s prudkým rozvojem ochrany vynálezů na území německého císařství bylo odborníky vytvořeno patentové třídění pro práci s vynálezy a souvisejícími dokumenty dle zařídění podle oblasti techniky. Patentových třídění v dnešní době existuje několik, vytvářela se postupem času s vědecko-technickým pokrokem a neustále se aktualizovala o nové technické oblasti, některá třídění i zanikla nebo se propojila s jinými. K prvním patentovým tříděním, která byla vytvořena v 19. století, patřilo vedle německého třídění i americké třídění (USCI) a britské.

Německé patentové třídění (Deutsche Patentklassifikation/DEKLA) vznikalo od roku 1877 společně se zřízením Císařského patentového úřadu a fungovalo na principu zařídění vynálezů dle oboru technických řešení. Využívalo jej dle německé předlohy i Československo. Česká verze byla řazena po vzoru té německé, abecední pořadí však logicky nemohlo odpovídat německým názvům. V Československu bylo Německé patentové třídění platné až do roku 1975, poté se přešlo na Mezinárodní patentové třídění (MPT), které bylo poprvé představeno v roce 1968 a jehož základ vycházel právě z Německého patentového třídění.²⁸ Vedle Československa, kde bylo známo pod zkratkou NPT (Německé patentové třídění), jej využívaly i jiné evropské státy, například Polsko, Sovětský svaz, Jugoslávie nebo Nizozemsko. Německé patentové třídění bylo obdobně jako jiná patentová třídění mnohokrát aktualizováno. Mezinárodní patentové třídění bylo obsahem Štrasburské dohody o mezinárodním patentovém třídění z roku 1971 a zabezpečuje dodnes mezinárodní mechanismus pro

²⁷ Podrobněji k vlivu německého občanského zákoníku BGB v asijských zemích viz Knapp, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1996. ISBN: 80-7179-089-3, s. 206–207 nebo Byung-LL, Kim, Heath, Christopher. *Intellectual Property Law in Korea*. 2. vydání. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2015. ISBN: 9789041158314 a Kawaguchi, Hiroya. *The Essentials of Japanese Patent Law. Cases and Practise*. Alphen aan der Rijn: Wolters Kluwer International BV, The Netherlands, 2007. ISBN: 9041125728.

²⁸ Blíže viz Pičman, Dobroslav. *Patentové informace a známkové řešerše*. 3. vydání. Praha: MUP, 2009. ISBN: 978-80-86855-44-8, s. 52–53.

zařídování patentů na vynález, užitných vzorů, osvědčení o užitečnosti²⁹, popř. jiných institutů ekvivalentních k užitným vzorům, které v jednotlivých státech vykazují známky alternativy k patentu na vynález.

3.4 Založení úřadu pro průmyslověprávní agendu na území Německa

S přijetím nové ústavy a patentového zákona bylo na území německého císařství nutné zřídit zvláštní instituci pro průmyslověprávní agendu. Oficiálně byl 1. července 1877 otevřen v Berlíně Císařský patentový úřad (Kaiserliches Patentamt). Již od svého zřízení se Císařský patentový úřad zasazoval o fungující spolupráci s vynálezci a snažil se šířit ve společnosti povědomí o ochraně vynálezů. Od počátku úřad zpřístupňoval patentové spisy, které se tehdy tiskly dle britského vzoru, a zveřejňoval také patentové přihlášky v úředním věstníku s názvem *Deutscher Reichsanzeiger*. Materiály, které dokumentují počátky ochrany vynálezů v SRN, uvádějí, že tehdejší Císařský patentový úřad zaměstnával v prvním roce od zřízení zhruba 40 osob, zejména právníků, odborníků z různých odvětví techniky a ostatních úředníků, a zajímavostí je, že se jednalo výhradně jen o muže.³⁰ Z dobových evidencí se prvním patentovaným technickým řešením na území Německa stal způsob výroby červené modři, který vynalezl Johann Zeltner.³¹

V těchto letech představovalo patentování vynálezů společenský trend. V uváděných statistikách, které zpracoval později DPMA, byly zmíněny konkrétní počty podaných přihlášek na ochranu vynálezů. V roce 1877, v prvním roce fungování úřadu, bylo podáno 3 212 přihlášek. V roce 1890 zájem ještě vzrostl a během tohoto roku bylo uděleno 4 680 patentů a podáno 11 882 přihlášek. Takový nárůst byl až nevidaný, a proto se brzy musela navýšit personální kapacita úřadu, v dalších letech došlo i ke stěhování úřadu do větších prostor. Na přelomu 19. a 20. století činil objem tuzemských i zahraničních patentových spisů téměř 160 000 dokumentů a počet knižních zdrojů se navýšil na více než 43 000 svazků.

Pro agendu práce s průmyslověprávními informacemi byla zřízena v prostorách úřadu knihovna, což zabezpečilo strukturovaný systém pro práci s patentovou literaturou. Tím se usnadnila práce a vyhotovení rešerší pro průzkumové pracovníky, kteří se tak mohli snáze orientovat v dostupných zdrojích. V roce 1894 s novelizací patentového zákona bylo patentové řízení doplněno o nové kroky, jako například předběžný průzkum či odpor třetích osob po udělení patentové ochrany.³²

²⁹ Institut přiznávající ochranu ve Francii.

³⁰ Blíže DPMA. *Die Jahre 1877 bis 1890: ein Patentamt entsteht*. [online]. 2016. [cit. 24. 8. 2018]. Dostupné z: <https://presse.dpma.de/schutzrechte/140-jahre-patentamt/1877-1890/index.html>

³¹ Blíže viz tamtéž.

³² Blíže viz tamtéž.

3.5 Ochrana průmyslového vlastnictví v Německu do roku 1950

Na přelomu 19. a 20. století se agenda patentového úřadu rozrůstala a v období do 1. světové války narostl i počet zaměstnanců úřadu na více jak 1 000 osob. Ročně tehdejší úřad zpracovával zhruba 50 000 patentových přihlášek a 10 000 přihlášek na zápis ochranné známky do rejstříku. Ochrana průmyslového vlastnictví v Německu vykazovala již začátkem 20. století mezinárodní rozměr a způsob práce Císařského patentového úřadu byl označován za jeden z nejlépe fungujících na světě a zájem o patentování vynálezů zahraničních subjektů se každoročně zvyšoval.

Během 1. světové války, od roku 1914, byla oblast ochrany průmyslového vlastnictví velmi citelně dotčena, což se odrazilo i ve fungování Císařského patentového úřadu a jeho chod se značně zpomalil a někteří zaměstnanci narukovali do armády. V souvislosti s tím bylo rozhodnuto, že řízení patentových přihlášek bude ve všech krocích urychleno. Nuceně tak došlo ke změnám v obsazení pracovních pozic na úřadě a poprvé byly na volné pracovní pozice dosazovány ženy. S postupnými změnami politického režimu v meziválečném období se tento vývoj odrazil i v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví a roku 1919 se Císařský patentový úřad přejmenoval na Reichspatentamt (Říšský patentový úřad).³³

Po skončení 1. světové války se přihlašování vynálezů a užitečných vzorů k ochraně obnovilo a řízení před úřadem se postupně stabilizovalo do předválečného stavu. Služby úřadu se podařilo zkvalitnit dosazením nových pracovníků z akademické sféry a počet přihlášek opět progresivně rostl. V rámci patentového řízení se nově nastavily podmínky pro odporové řízení. Odporové oddělení se rozčlenilo na stížnostní senáty dle technických oborů. Fungující systém ochrany průmyslového vlastnictví se začal komplikovat s nástupem nacistické strany k moci.³⁴

V prvních letech jejího vládnutí byl vydán nový patentový zákon a nařízení týkající se Říšského patentového úřadu.³⁵ Nové předpisy přinesly několik legislativních

³³ Blíže viz Pecková, Adéla. *Historie Německého patentového a známkového úřadu (DPMA). Acta MUP*. 2017, č. 2. ISSN: 1804-6932.

³⁴ Německé císařství vystřídala Výmarská republika, která byla demokratickým státním zřízením s volným parlamentem a prezidentem v čele a která ve své podobě fungovala až do příchodu nacistické strany NSDAP k moci v roce 1933. Německá společnost se radikalizovala v důsledku tuhé celosvětové hospodářské krize a nechala se ovlivnit a zmanipulovat propagandou vůdce NSDAP Adolfa Hitlera. Jedním z aspektů, proč se obyvatelé Německa nechali přesvědčit totalitní propagandou, je fakt, že tato strana zdánlivě nabízela východisko z hospodářské krize, slibovala světlé zítřky a v neposlední řadě populisticky vystupovala proti válečným reparacím, které byly na Německo uvaleny po prohrané 1. světové válce.

³⁵ Říšský patentový úřad byl tehdy strukturován dle následujícího modelu: 16 patentových oddělení, 3 známková a vzorová oddělení 1. instance, 12 stížnostních senátů, 1 známkové stížnostní oddělení a 2 zrušovací oddělení. V roce 1937 se počítalo se zájmem o mezinárodní přihlašování ochranných známek, a proto bylo zřízeno zvláštní známkové oddělení pro mezinárodní registrace ve švýcarském Bernu, kde působili i němečtí zástupci úřadu. V následujících letech se počet zaměstnanců úřadu blížil k počtu 2 000 osob.

změn, zejména ohledně ochrany vynálezů užitnými vzory.³⁶ Po vypuknutí 2. světové války se ochrana průmyslového vlastnictví na území Německa téměř zrušila. Některé zaměstnance Říšského patentového úřadu znovu povolala armáda a 2. světová válka měla reálně pro chod úřadu existenční dopady. Samotnou budovu úřadu poničily bomby při náletech na Berlín. Snahou zaměstnanců úřadu bylo alespoň zachránit cenné patentové dokumenty a zabezpečit jejich přesun mimo Berlín, kde měly být uchovány do konce války. I přes veškerou vynaloženou snahu musela být řada patentových dokumentů odepsána. V době trvání 2. světové války Říšský patentový úřad téměř nefungoval a patentová řízení probíhala jen minimálně. K ochraně byla v této době přihlašována řešení klasifikovaná jako nacistické zaměstnanecké vynálezy, které upravovalo nařízení z let 1942 a 1943 vztahující se na průmyslověprávní ochranu k předmětům sloužícím Wehrmachtu. Období po roce 1945, tedy období bezprostředně po 2. světové válce, se označuje jako „patentlose Zeit“ (bezpatentové období).³⁷

V následujících letech, po poválečném územním přerozdělení Německa, se jednotlivé okupační zóny vyvíjely značně rozdílně. Vládnoucí síly, USA, Velká Británie, Francie a SSSR, nebyly jednotné a ustanovené dohody z postupimské konference nebyly ve všech bodech dodržovány. „Demokratizace“ sovětské okupační zóny se prováděla dle marxisticko-leninského postupu a jeho tzv. demokratického centralismu.³⁸ V roce 1949 se projevil odlišný politický směr Sovětů, kteří ve své okupační zóně aplikovali komunistické zásady. Sovětští představitelé dokonce školili jednotlivé politické zástupce východoněmecké komunistické strany na území SSSR.

Koncem roku 1949 byly založeny 2 německé státy, které na 40 let rozdělily Německo, a zprětrhaly se vazby mezi obyvateli na východě a západě.³⁹ Rozdělením na dva německé státy došlo k rozštěpení právních úprav a i další vývoj práva průmyslového vlastnictví byl ovlivněn spojeneckými mocnostmi. Ve spojitosti se vznikem SRN a nově obnovenou demokracií na západě byly i v sovětské okupační zóně podniknuty kroky k vytvoření samostatného státu, ale s opačným směrem a protichůdnými zásadami. Vedoucí úlohu zde měla Sozialistische Einheitspartei Deutschlands⁴⁰ (SED), která představovala protipól k nově vzniklým politickým stranám v západní části Německa. Tato strana, která byla Sověty tzv. stalinizována, existovala mezi lety 1946 a 1990 a doslova „přetlačila“ ostatní politické strany.

³⁶ Blíže viz Pecková, Adéla. *Historie Německého patentového a známkového úřadu (DPMA). Acta MUP*. 2017, č. 2. ISSN: 1804-6932.

³⁷ Blíže viz Otto, Martin. *Historisches Lexikon Bayerns. Deutsches Patent- und Markenamt (DPMA)*. [online]. 2017. [cit. 24. 8. 2018]. Dostupné z: [http://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Deutsches_Patent-_und_Markenamt_\(DPMA\)](http://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Deutsches_Patent-_und_Markenamt_(DPMA)).

³⁸ Blíže viz Fulbrook, Mary. *Dějiny moderního Německa od roku 1918 po současnost*. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. ISBN: 978-80-247-3104-9, s. 112.

³⁹ Viz tamtéž.

⁴⁰ V češtině Sjednocená socialistická strana Německa.

3.6 Charakteristické rysy ochrany technických řešení v západním Německu

Západní část země se konstituovala 23. května 1949 dle tzv. trizónie⁴¹ ve Spolkovou republiku Německo (bývalá SRN) a NDR vznikla na východě země 7. října 1949. Mezi oběma státy se vytvořila „železná opona“. V demokratické SRN byl za pomoci spojenců nastaven nový řád a tato část se rychle integrovala do západní Evropy. 23. května 1949 byl přijat v SRN zásadní právní dokument, tzv. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (v českém překladu „Základní zákon pro Spolkovou republiku Německo“, užíváno i označení Ústava; dále jen „Grundgesetz“). Grundgesetz a jeho článek 23 zajišťovaly nástroj pro územní změny.

Pro oblast ekonomiky byla v SRN spojenci zřízena ekonomická rada, která se zasloužila o postupnou hospodářskou stabilizaci SRN. Reakcí Sovětů na zřízení ekonomické rady bylo založení ekonomické komise v NDR, která převzala sovětské praktiky a aplikovala je na území NDR.⁴² Na západě byl, obecně řečeno, vytvořen fungující demokratický stát a postupně se tvořila propast ve srovnání s východní částí země. Čím více se od sebe oba německé státy oddalovaly, tím více se uzavírala cesta pro sjednocený německý stát, i přestože to bylo cílem a přáním společnosti obou německých států v prvních letech po rozdělení. Jednota a svoboda na západě tak s sebou přinesla oběť v podobě odříznutí východu.

Po roce 1949, kdy vznikly dva samostatné německé státy, se rozštěpil právní systém, včetně agendy ochrany průmyslového vlastnictví. Berlínský Císařský patentový úřad (později Říšský patentový úřad) zanikl v důsledku poválečného rozdělení na 4 zóny. Západoněmeckou institucí pro oblast ochrany průmyslového vlastnictví se stal Německý patentový úřad (Deutsches Patentamt/DPA)⁴³, který nově sídlil v Mnichově. Zřízen byl na základě zvláštního zákona (Gesetz über die Errichtung eines Patentamtes im Vereinigten Wirtschaftsgebiet, v českém jazyce volně přeloženo jako zákon o zřízení patentového úřadu ve spojenecké hospodářské oblasti) ze dne 12. srpna 1949.⁴⁴

I na území NDR vznikla po roce 1949 nová instituce pro oblast ochrany průmyslového vlastnictví – Úřad pro vynálezy a patentování (Amt für Erfindungen und Patentwesen/AfEP). Vznikl na základě nově přijatého východoněmeckého zákona (Gesetz über die Errichtung eines Amtes für Erfindungs- und Patentwesen, přeloženo

⁴¹ Nejprve byla vytvořena tzv. bizónie od 1. 1. 1947, tj. sdružení britské a americké okupační zóny. Později, v 1. polovině roku 1948, vznikla výše uvedená trizónie přičleněním francouzské okupační zóny, avšak bez Sárska (Saarland), které se součástí SRN stalo až na základě referenda v roce 1957.

⁴² Podrobněji k vývoji práva dle socialistického modelu viz Schelle, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. ISBN: 978-80-7380-043-7, s. 298–300.

⁴³ Poznámka k dnešnímu názvu: vzhledem k narůstající agendě v oblasti ochrany označení pomocí institutu ochranné známky (Schutzmarken) byl Německý patentový úřad v roce 1998 přejmenován na Německý patentový a známkový úřad (Deutsches Patent- und Markenamt, zkr. DPMA). Důvodem pro tuto změnu byla snaha zdůraznit narůstající význam a důležitost institutu ochranných známek.

⁴⁴ Odkaz na originální podobu zákona dostupný z: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/images/d/d4/Gesetz_Errichtung_Patentamt.pdf

jako zákon o zřízení úřadu pro vynálezectví a patentování) z 6. září 1950.⁴⁵ Oba úřady zodpovídaly za totožnou agendu, ale legislativa spojená s jejich činností vykazovala diametrální odlišnosti. Obě instituce prováděly patentová řízení a zápis ochranných známek, informovaly veřejnost o výsledcích udělovacích a zápisných řízení a vydávaly a uchovávaly patentovou literaturu.

3.6.1 Poválečný transfer německých patentů jako předmětu reparací do zahraničí

Mnoho hodnotných vynálezů bylo v prvních letech existence SRN spojenci zabaveno a byly bez svolení využívány na jejich území. Z informací uváděných k tomuto období vyplývá, že k vývozu technických řešení docházelo ve velké míře. Vítězné mocnosti si v rámci reparací dělaly krom technologických inovací nárok i na zahraniční majetek Němců, devizové, kulturní a umělecké jmění. Mnoho technologií s původem na území Německa bylo v určité míře nedobrovolně transferováno a průmyslová výroba se přesunula do jiných států.⁴⁶

Tento nedobrovolný transfer, respektive zabavení patentů s původem v tehdejší Německu vítěznými mocnostmi po válce ovlivnilo a zpomalilo vynálezecké aktivity. Zabavení patentů započalo již Versailleskou mírovou smlouvou po I. světové válce v článku 36, ve kterém se stanovilo, že spojenci mají právo na za války konfiskované německé intelektuální vlastnictví a že veškeré finanční vyrovnání vůči původním vlastníkům má zaplatit německá vláda. USA podepsaly s tehdejší Německem mírovou smlouvu v roce 1921, která jim konfiskovaný německý majetek ponechala, a o kompenzaci za něj se ale nezmiňovala. V roce 1928 Kongres USA odhlasoval Settlement of War Claims Act, na základě kterého se USA měly vyrovnat se všemi nároky německých či exrakousko-uherských občanů, zákon však stanovil max. celkovou částku ze strany USA vyplacenou na 100 000 000 dolarů.

Po II. světové válce také byly německé patenty zkonfiskovány, a to na základě Londýnské dohody o německých patentech z roku 1946.⁴⁷ Dle čl. 1 byly patenty „věnovány veřejnosti nebo prohlášeny za veřejný majetek, nebo bylo nepřetržitě umožněno státním příslušníkům všech vlád přistoupivších k dohodě získávat k nim bezplatné licence“. Dle čl. 2 bylo upraveno, že v případech, kdy vláda přistoupivší k této dohodě umožní svým vlastním státním příslušníkům udělení licencí nebo jinak nabytí práv k patentům, na nichž byla dříve německá účast (jiné než ony patenty stanovené v čl. 1), získání takových práv má být umožněno státním příslušníkům všech vlád přistoupivších k této dohodě za totožných podmínek jako příslušníkům vlastním.

⁴⁵ Tento východoněmecký úřad spadl dle § 13 příslušného patentového zákona pod Ministerstvo pro plánování.

⁴⁶ Blíže viz Sternal, Bernd. *Deutschland (k)ein Erfinderland*. 1. vydání. Norderstedt: Books on Demand, 2011. ISBN: 978-3-8448-0599-4, s. 38–39.

⁴⁷ Blíže viz vyhláška č. 75/1947 Sb.

Až po stabilizaci v prvních letech existence SRN se průmysl postupně obnovoval a pomalu se vracel na svou předválečnou úroveň, ale tyto události měly za následek, že vynálezecké aktivity byly zpomaleny a obavy vynálezců o osudu patentů byly oprávněné.

3.6.2 Vývoj ochrany průmyslového vlastnictví v západním Německu po roce 1949

Po skončení 2. světové války se v SRN, na území spadajícím do zón západních spojenců, postupně pracovalo na obnově všech státních institucí, mezi něž patřil i patentový úřad. Po několika měsících rekonstrukce státního aparátu a obnovy budov byl v roce 1949 v bavorské metropoli znovuotevřen DPA. Oproti východní části Německa, které se vyvíjelo podle socialistického vzoru SSSR, se v západním Německu navázalo na zavedené postupy z předválečného období a docházelo postupně k novelizaci jednotlivých právních úprav dle dřívějších zákonů. Zejména PatG upravující ochranu vynálezů byl účinným mechanismem s tradicí, ke kterému bylo snahou se vrátit a postupovat nadále i v SRN.

Prvním krokem k návratu k tradiční ochraně průmyslového vlastnictví bylo přijetí tzv. Überleitungsgesetze (přechodné zákony)⁴⁸, které zakotvily základní pravidla pro ochranu vynálezů. Na základě postupně přijímaných zákonů v letech 1949 až 1953 se podařilo upravit další specifika průmyslověprávní ochrany, jako například dodatečné prodloužení doby ochrany u vybraných vynálezů až o 5 let, platby správních poplatků atd. Mnichovský úřad posléze na základě zákona z roku 1953 vydával listiny výhradně jen na zeleném papíře pod názvem Das Deutsche Patentamt Auslegeschriften (DAS), jež představovaly novou podobu vyložení patentové přihlášky. Zásadní změna v oblasti ochrany průmyslového vlastnictví přišla roku 1961, kdy byly nově stanoveny úlohy úřadu a byl zřízen Spolkový patentový soud (Bundespatentgericht).⁴⁹ Vývoj ochrany průmyslového vlastnictví v SRN navázal na předválečnou vývojovou linii poměrně rychle, a zároveň se obnovila průmyslová výroba a rostl export výrobků do zahraničí. A v důsledku toho SRN bohatla, proto se označovala za hospodářský zázrak. Prudký rozvoj trval zhruba do konce 60. let, poté se zpomalil a přišla první krizová období s mírným poklesem úrovně hospodářství.

⁴⁸ Überleitungsgesetze (přechodné zákony) byly vydávány v západním Německu s cílem ujednotit poměry v situaci, kdy byla země pod správou vítězných mocností.

⁴⁹ Blíže viz Suhr, Claus. *Patentliteratur und ihre Nutzung. Der Leitfaden zu den Quellen technischer Kreativität*. Renningen-Malmsheim: Expert Verlag, 2010. ISBN 3-8169-1901-4, s. 72–74.